Navalirea-tatarilor-Eliade44-Isabela-Vasiliu-Scraba.rtf.//11 martie 2026/ 17714 car. / 2796 cuv.

Isabela Vasiliu-Scraba, ***Falimentul studierii oficiale a lui Mircea Eliade, sau, Cele două călătorii ale sufletului din piesa „1241”***

> Motto: „După 12 zile, când să fie pus pe rug, viteazul Er s-a trezit din moarte și a povestit ce a văzut pe lumea cealaltă” (Platon, „Mitul lui Er”, în *Statul*, vol. II, 614b, Bistrița,1925).

Pentru a sesiza falimentul celor aproximativ patru decenii de studiere a operei științifice și literare a prestigiosului savant Mircea Eliade, se poate face abstracție de miile de pagini de instrumentalizări politice.

Fiindcă asemenea maculatură face parte din strategia descrisă unui deținut politic de un torționar, rămas nepedepsit, ca toți ceilalți criminali comuniști: „Prin metodele noastre [i.e. ale Securității înființată de colonelul sovietic Ana Pauker/ Robinsohn și de Nikolski/ Grumberg care au orchestrat Experimentul de la Pitești], vă vom obliga să declarați numai ce vrem noi. Aceste declarații - smulse cu cleștele înroșit în foc - le vom păstra ca mărturii, ca acte de arhivă, după care se va scrie istoria” (Octavian Gh.Voinea, *Masacrarea studenţimii române*, 1995).

Fără nici o pierdere pot fi date de-o parte urmările selecției inverse - tipice totalitarismului comunist-, propagând cu precădere acele comentarii care însumează mărunte stupizenii și multiple urme ale citirii în gol.

Aici intră puținele pagini scrise de doctorandul Culianu citat cvasi-automat în mediul universitar post-comunist, după proletcultista lui cocoțare deasupra faimosului Mircea Eliade. **(**vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Inventarea prestigiului ştiinţific care i-a lipsit lui Culianu*).

Falimentul studierii operei „celui mai mare istoric al religiilor din secolul XX” de către dresații ideologiilor de ieri si de azi se constată cu cea mai mare ușurință din larga propagare a uneia dintre prostiile proletcultistului Handoca datând din 1996.

Este suficient să regăsim afirmația acestui proletcultist - după care piesa „1241” ar fi, vezi Doamne, „o încercare dramatică neterminată”-, într-o teză de doctorat condusă de Ion Vartic (vezi Anca Daniela-Mihuț, *Cartea despre teatru...,* din 2024), ca și în recenzarea acestei lucrări de către Gh. Glodeanu, în „România

literară” (nr. 33-34 din 2024), ori în volumul Cristinei Scarlat din 2011, sau la Ramona Tănase, mediatizată în 2017 prin site-ul matricea.ro/tag/mircea-eliade, precum și în textul despre teatru al profesorului Alexandru Ciubică din Târgu Mureș publicat de „Saeculum”, Sibiu (Nr. 2/ 2004, p.63).

Cel mai mult dau însă de gândit rândurile lui Horia Cicortaș, autor al neroziei după care Mircea Eliade ar fi „încropit primele scene din drama ***1241***, din păcate întreruptă și rămasă la stadiul incipient” (vezi „Observatorul Cultural” din 7 iulie 2017).

Aceasta deoarece Horia Cicortaș este traducătorul volumului italian Mircea Eliade, *Tutto îl teatro. 1939-1970*.

Să recunoaștem aici un răsunător triumf al manipulării creierelor? Al reiteratelor recomandări și mediatizări de prezentări mediocre și sub-mediocre?

Chiar dacă i-a scăpat înțelesul piesei pe care el însuși a tradus-o în italiană, Horia Cicortaș s-ar fi putut cât de cât sustrage manipulării, cu o simplă întrebare: Dacă ar fi fost neterminată, s-ar fi apucat autorul piesei să o dea oare la publicat?

Din nota editorială a volumului de teatru din 1996, aflăm că piesa *„1241”* formată dintr-un act, mai precis dintr-un singur tablou dramatic, imaginat de Mircea Eliade imediat ce a terminat *Oameni și pietre*, a apărut în cel de-al IV-lea număr al revistei „Caiete de Dor”, scoasă la Paris în 1951 de Virgil Ierunca și Constantin Amăriuței.

Amuzant este că, după ce a sesizat dificultățile de înțelegere a piesei *Oameni și pietre*, în două acte și cinci tablouri, pe care a citit-o pe 8 martie 1944 unui public de doisprezece români aflați în capitala Portugaliei, Mircea Eliade s-a apucat de piesa „*1241*”, încă și mai dificil de urmărit, prin însăși subiectul ei, nu numai datorită extremei sale condensări.

Pe 6 aprilie 1944, atașatul cultural de atunci a notat în caietele sale **că** „nu poate suporta tragedia colectivității. Aș vrea să pier <u>eu</u>, înainte de a se fi consumat ea”- scrie Eliade. „Nimic <u>nu mai are sens în istorie</u>. Cine va justifica morțile și dramele noastre de sute de ani?” (M. Eliade, *Jurnalul portughez*).

Poate de aceea, piesa într-un act scrisă în martie 1944 deplasează ideea morții colective survenită în Europa Centrală ca urmare a năvălirii tătarilor în 1241, pe taina morții individuale.

Moartea unui om ar fi singura moarte care poate uneori căpăta un înțeles.

Fie că este moartea luptătorului Er, fiul lui Armenios, de care povestește Platon, fie cea a viteazului Cneaz Axentie, răpus în 1241 de o săgeată a tătarilor cotropitori, cum se-ntâmplă în piesă.

Moartea mai capătă sens și atunci când se stinge din viață un om de geniu, precum Mircea Eliade (1907-1986), care prin excepționala sa operă de scriitor și de savant prețuit pe tot mapamondul a „contribuit la înălțarea neamului său".

Încă din antichitatea greacă, Platon diferențiase între nemurirea la care ajunge un luptător viteaz, asemenea lui Ahile, și nemurirea la care ajunge sufletul unui înțelept. (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Castelul Hașdeu de la Câmpina*).

Din păcate însă, chiar impunătoarea autoritate științifică a românului Mircea Eliade, ajuns personalitate internațională, a atras dușmănia de nestins a calomniatorilor săi, și azi la fel de plini de ură ca pe vremea proletcultismului **(**vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Sergiu Al-Gerge- unicul discipol român al savantului Mircea Eliade***)**. Acest fapt a fost dovedit de deputatul Vexler care - în Parlamentul României, pe 17 dec. 2025 -, a rupt poza lui Eliade, a lui Eminescu si a altor valoroși reprezentanți ai culturii noastre (vezi youtube, https://youtube.com/shorts/38XzlZj7AE8).

Pe taina morții individuale a unui viteaz cade accentul și în nuvela *Ivan*, din 1968, al cărui cadru de desfășurare îl constituie decimarea soldaților români aflați în retragere, după întoarcerea armelor decretată de Regele Mihai pe 23 august 1944 (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Bolșevic inamic și amic*, despre povestirea „Ivan").

La fel ca în piesa „1241", locotenentul Darie, eroul pricipal al povestirii *Ivan*, călătorește în lumea de dincolo chiar înainte de a părăsi cu totul această lume.

Fundalul luptei de la 1241 îl constituie întreaga zare, înroșită ca urmare a incendierii satelor de câmpie. Nu cumva să mai găsească invadatorii ceva în ele. Până și vitele din sate au fost gonite de țărani: „mai bine să le mănânce lupii decât Tătarii" spune în piesă personajul cu numele generic „Altul" (p. 221).

Pâlpâirea însângerată a focului pare a se confunda cu sângele românilor căzuți în lupta dintre o „mână de bieți creștini" și hoardele năvălitoare „câtă frunză și iarbă" (M.E.).

În lupta cea inegală, vitejia le pare țăranilor susținută și îmbărbătată de imaginea arhetipală a eroului neînfricat. La mijloc ar fi o participare –să-i spunem „platonică" - la Ideea de virtute, printr-o personificare de basm fantastic, prin acel „voinic cu părul bălai pe un cal alb" văzut de Cneaz, de fiica lui și de răniții în luptă care se alătură grupurilor ce au luat drumul pădurii.

Scriitorul C-tin Fântâneru observase că însăși regiunea geografică, aleasă de Mircea Eliade pentru desfășurarea acțiunii romanului *Domnișoara Christina,* ar avea darul de a degaja o „energie folclorică și fantastică” (C.F.).

Remarca ne pare valabilă atât pentru piesa „1241” cât și pentru pivnițele inundate ale caselor Mântulesei (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Jocul de-a tărâmul de dincolo* în romanul „Pe Strada Mântuleasa”)

Mijlocul scenei imaginată pentru piesa „1241” este ocupat de personajul numit Popa „crescut parcă mai înalt în dogoarea vâlvătăilor din zare” (M.E.).

Asemenea stâlpului cosmic sau arborelui, simboluri arhetipale care fac legătura dintre Cer și Pământ, preotul este și el un mijlocitor între Dumnezeu și oameni. Popa este „priceput la sfat și viteaz în luptă”, precizează dramaturgul.

De aceea, spre sfârșitul piesei, el va fi desemnat de Cneazul Axentie „să poarte de grijă oamenilor până ce trec năpasta” (M.E.). Să-i țină în desișul pădurii si să-i ferească de atacuri, până va primi vești bune de la iscoadele trimise peste munte în Ardeal. Căci, în zona de câmpie, năvălitorii năpustiți peste Europa, îi zdrobiseră atât pe leși cât și pe nemți.

Traducătorul Horia Cicortaș vede acest personaj asemenea unui „popă haiduc”, imagine cu totul nepotrivită celui care primește sarcina de a veghea asupra poporului.

Adresându-se grupului de răniți, Popa vrea să afle de la ei vești despre Cneazul Axentie și despre ceata acestuia din care făcea parte Marina, iscusită trăgătoare cu arcul.

Din vorba întretăiată a unui rănit, răsuflând cu dificultate, preotul află că Axentie a rămas cu ceata lui Onu și Bărbat.

Experimentând Lumea ca un întreg, pentru preot, însăși năvălirea tătarilor ar fi o pedeapsă pentru păcatele oamenilor, un semn al mâniei lui Dumnezeu.

Luptătorului care zisese că așa mulțime de cotropitori și o așa de mare pacoste peste români nu s-a mai pomenit, Popa i-a replicat că s-ar putea ca acest prăpăd să fie chiar Sfârșitul Lumii, că tătarii - copiii diavolului- ar fi din ceata lui Gog și Magog. Dumnezeu i-ar fi lăsat în lume ca să o stârpească și ca să se adeverească prorocirea Scripturilor.

Dacă ar fi însă așa, cugetă luptătorul numit generic „Omul”, atunci degeaba se împotrivesc puhoiului asiatic, degeaba luptă până la moarte.

Că nu are dreptate, nu-i va spune, ca în *Mahabharata*, zeul Krishna viteazului Arjuna.

Doar Popa ține a-i atrage luptătorului român atenția că vrerea lui Dumnezeu, numai Dumnezeu o știe, și că prea au pierdut timp prețios lungind vorba.

După ce Omul dispare în desișul pădurii, preotul scoate crucea din sân, o sărută și se roagă Domnului să-l întărească.

Prin lateralele scenei unde ar fi o pădure, se văd trecând necontenit grupuri de bejenari cu avutul în spate. Alături de bătrâni, femei și copii se găsesc oameni răniți în lupte urcând obosiți muntele.

Într-un astfel de cadru dramatic este integrat Cneazul Axentie, care la început dă impresia că a făcut un popas la pârâu ca să-și adune din puținele forțe pe care le mai avea după ce a fost rănit.

Rămas pe loc, Axentie spune că îi așteaptă pe Costea și pe Arieș, ambii răpuși de tătari, dar probabil văzuți de rănit în prima sa călătorie în lumea de dincolo. Pe aici trebuie să se afle motivul pentru care, înștiințat de moartea ambilor, Cneazul Axentie a replicat că „știe Măria sa mai bine".

Cum să ia în seamă vestea morții lui Costea și Arieș, când el îi văzuse vii?

Nici Marina, fiica lui, nu credea că sunt morți. Pe câmpul de luptă fiind, ea îi văzuse pe cei doi împreună cu voinicul bălai „pe care săgețile nu-l vatămă" (M.Eliade, *1241*).

In unele relatări culese de doctori, prin spitalele unde pacienții au avut experiențe în vecinătatea morții, la EXPERIENȚA pacientului se mai întâmplă să participe și o rudă aflată la căpătâiul bolnavului. Ceea ce ar putea să fi fost cazul Marinei „parcă dusă de pe lume" (M.E.).

Știindu-și prietenii vii, Axentie îi așteaptă în continuare, nesesizând trecerea pragului dintre cele două lumi - lucru ce se întâmplă și cu profesorul de pian din romanul *La țigănci*- (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Supraviețuirea post-mortem a lui Gavrilescu*).

Către finalul piesei, odată cu marea trecere, Cneazul îl revede pe Arieș.

Îl întreabă pe unde a fost și-i spune că l-a așteptat.

Ca o mică paranteză, ar fi de adăugat că Profesorul Eliade, oferindu-le studenților săi fragmente bine alese din *Cartea tibetană a morților* incluse de el în excepționala antologie de scrieri sacre publicată în 1967, 1974, 1977 si 1992, unii dintre ei puteau afla cu ușurință despre stadiile intermediare prin care trece sufletul după moarte.

Dar să revenim la piesa într-un act scrisă la Lisabona. Dialogul dintre preot și un foarte tânăr luptător scăpat cu viață face cunoscută nimicirea cetei condusă de „Năzdrăvan”, și el răpus de o săgeată. Porecla îi arată vitejia în lupta cu dușmanul care n-a reușit decât târziu să-l doboare.

Dintre săteni, oblojindu-și un picior bolnav, bătrânul Serafim întârzie înaintarea către pădurea salvatoare, așteptând toiagul cioplit pentru el de un copilandru, personaj numit în piesă Copilul.

Popa îi întreabă pe răniți de satele arse și de vite, îndemnând *O femeie* (chiar în acest fel singularizată în dialog) să nu se vaite de soartă, că toate vin de la Dumnezeu. Apoi preotul le cere tuturor să înainteze cât mai în grabă spre munte, că el rămâne să-l aștepte pe Cneaz.

Un alt luptător rănit, - personaj purtând același nume generic („Omul”) ca și cel de la care Popa aflase unde a fost văzut ultima oară Cneazul- îl înștiințează pe preot de soarta cetei lui Cârnu care a stat de strajă la pod. Popa îl întreabă dacă a văzut și el „un voinic cu părul bălai pe un cal alb”, având cu promptitudine confirmarea.

Pentru că a luptat la rândul lui cu tătarii, preotul „văzuse” el însuși călărețul nemaipomenit de viteaz, înclinând a crede că este din ceata Cneazului, deși, apropiat de Axentie, îi cunoștea destul de bine pe oștenii din jurul acestuia.

Și interlocutorul preotului l-a crezut din ceata Cneazului. Fiindcă din ceata lui Cârnu nu era, și nici din ceata lui Neacșu.

Unul (chiar în felul acesta desemnat ca personaj) dintr-un nou grup de răniți îi dă de știre Popii că Axentie este în vale, aștepând doi prieteni, conducători de cete.

Oftând după munca sătenilor mistuită de flăcări, Omul se întreabă „de ce i-a mai făcut Dumnezeu pe cei nevoiași?”

Atent la necazurile și întrebările oamenilor, preotul îi îndeamnă să-și pună speranța în Dumnezeu, „că numai El, Domnul, ne este stâlp și liman” (M.E.).

Pe cei plecați în bejenie îi sfătuiește să nu cumva să aprindă focuri de popas, ca să nu-i repereze și să-i omoare păgânii, „învoiți cu diavolul”.

Apoi Straja îl anunță că sosesc doi călăreți. După cai, îi recunoaște că nu-s dușmani. De preot se apropie Cneazul sprijinit de Strajă și Marina, purtându-i paloșul, arcul și săgețile.

Popa mulțumește lui Dumnezeu că i-a păstrat în viață și află de rana Cneazului care, vorbind cu greutate, îi spune că n-ar fi fost în viață fără Marina care a scos săgeata din rană și care l-a nimerit în ceafă pe tătar.

Preotul le propune să se grăbească. Cneazul preferă a-i aștepta pe cei care ar mai urma să vină. Presimțind că i se apropie sfârșitul, Axentie o îndepărtează cu fermitate pe Marina și-i cere Popii dezlegare.

Printr-o încheiere urmând firesc narațiunea piesei *1241*, ultimele clipe ale Cneazului îl arată întâmpinat pe celălalt tărâm de sufletul soției sale și de sufletele prietenilor - Costea și Arieș- ajunși înaintea lui. „Ceilalți unde sunt?" – întreabă Cneazul.

„Geme câmpia de sufletele lor...și-au dat sufletele nespovediți și neîmpărtășiți" îi spune Arieș.

Pe soție o roagă să-i fie călăuză, din pricina unei neguri care i s-a lăsat pe ochi. Cortina cade în timp ce se aud cuvintele Popii: „Și luminează, Doamne, calea robului tău Axentie...Cneazul nostru Axentie"

La Lisabona fiind, Mircea Eliade, în calitatea sa de filosof, notase că *teroarea istoriei* n-ar fi altceva decât „teroarea omului față de om" (M.E.). La baza afirmației sale este o idee originală la care Rudolf Otto n-ar fi subscris, dovedind implicit că n-au dreptate detractorii lui Eliade (inclusiv doctorandul Culianu) care au vrut să-l subordoneze pe Eliade lui Rudolf Otto.

Ipoteza acestuia, după care omului i-ar fi frică de necunoscuta Natură și de misterioșii Zei, nu ține cont de ponderea acestei frici „minime" (M.E.) în comparație cu „groaza pe care a îndurat-o omul, de milenii, în mijlocul istoriei" (M.E., 29 ian. 1944).

Justețea intuiției tânărului diplomat „a fost confirmată în avans" de către Sofocle, după expresia cunoscutei autoare de poeme nerușinate pe care am citat-o în volumul *Metafizica lui Nae Ionescu* (a se vedea și Isabela Vasiliu-Scraba, „Penumbra misterului vieții și morții în trilogia *Oedip*", în vol.: *Inefabila Metafizică*, Slobozia, 1993, pp. 78-86).

După Mircea Eliade, teoriile reducționiste ale diverselor „*istoricisme* post-hegeliene...sînt obligate să justifice orice întâmplare istorică, oricât ar fi ea de bestială, numai pentru că nu pot accepta *concretul*" (M.E.). Adică *realitatea* din afară de istorie:

„Realitatea umană nu e istovită de *istorie*, orice ar crede Croce, Ortega și toți ceilalți" îi scrisese Mircea Eliade în 31 oct. 1952 lui Vintilă Horia.

În tânărul întors din India, filosoful Mircea Vulcănescu a văzut, încă din 1932 un metafizician pe care „demonul literar” l-ar îndemna să se risipească în „aventuri esoterice, învăluite” (M.V.), greu de urmărit, dacă nu chiar indescifrabile pentru dresații gândirii materialiste, oficiale.

Notă importantă:

In neo-proletcultismul de azi (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *I. P. Culianu-paradigma noului proletcultism*), revenirea la teroarea polițienească a proletcultismului din anii cincizeci a debutat în 9 martie 2026 prin aplicarea Legii Vexler în cazul preotului Mircea Uță din București. Preotul profesor universitar Mircea Uță a fost în acea zi anchetat de poliție, pentru pictarea filosofului Mircea Vulcănescu și a altor martirizați în temnițele regimului criminal comunist (vezi Raportul pentru condamnarea regimului criminal comunist ca nelegitim și criminal, în rev. „22-plus”, 21 martie 2006, în urma căruia președintele Traian Băsescu a condamnat public comunismul).

Deși chipurile pictate în Capela închinată martirilor din închisorile comuniste au fost acoperite, preotului paroh al Bisericii Sfântul Ambrozie din București i s-a deschis dosar penal, aflăm din textul Ștefaniei Brândușa, postat în ziua de 10 martie 2026 pe ActiveNews.